

Ondernemer Aad Ouborg is ook entertainer

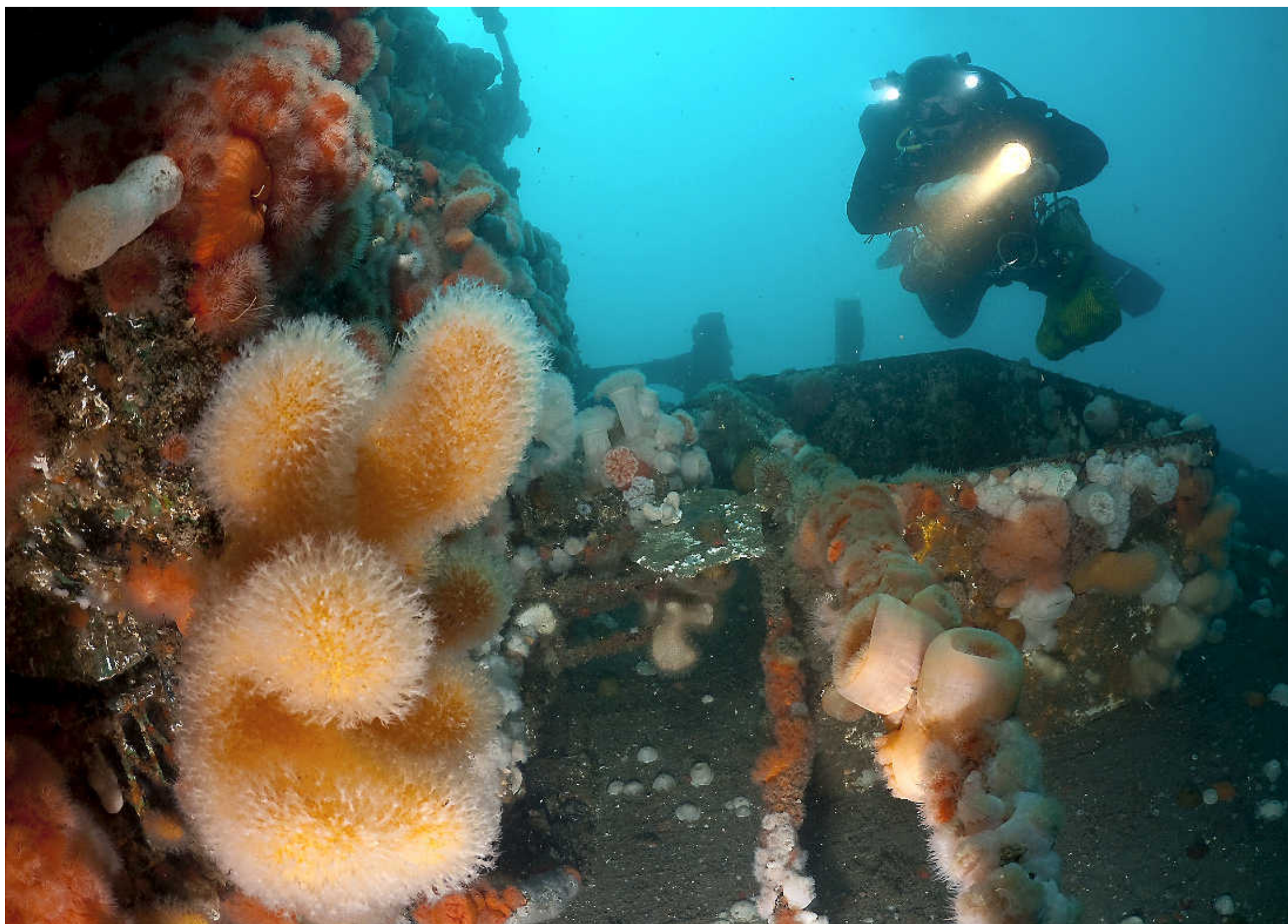

Tussenbalans van een politiek experiment

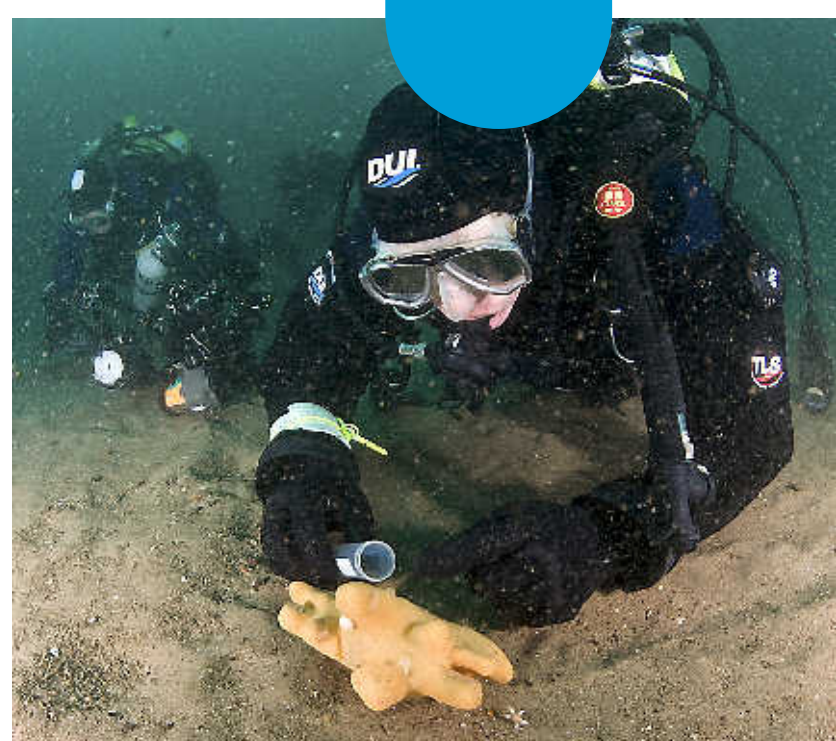
Wantoestanden in wasserijen lerse kloosters

PLUS

Een duiker bij het wrak van de Jeanette Kristina, een Deens houten viskottertje op de Doggersbank.

FOTO UDO VAN DONGEN

Een duiker verzamelt materiaal op de Doggersbank.

FOTO COR KRUYVENHOVEN

Volgend jaar weer

De expeditieleden maken zich nu al op voor een volgende editie, Expeditie Doggersbank 2012. De biologen willen allemaal weer mee: het is moeilijker om een goed uitgeruste expeditie naar de ver gelegen delen van de Noordzee te organiseren, dan naar de tropische wateren van bijvoorbeeld de Antillen of Indonesië. „Dit is een kans die we misschien nooit meer krijgen”, zegt Niels Schrieken van de stichting Anemoon. Samen met Arjan Gittenberger, Wouter Lengkeek (Bureau Waardenburg), Peter H. van Bragt (stichting Anemoon) en Joop Coolen (stichting De Noordzee) scoorde hij elf voor Nederland nieuwe diersoorten: het belletje, de rug-

streep oprolkreeft, de pelikaansvoet, de stiefelslak, de breedkop harlekijnslak, de harige heremietkreeft, de bonte galathea, de slanke noordhoren, de kommavlek kroonslak, de driekleur knuppelslak en de grote tritonia. Grote kans dat de biologen de komende tijd - als ze hun onderzoeksmateriaal nog eens flink onder de loep nemen - op nog meer nieuwe dieren stuiten. Gittenberger: „Er is heel weinig onderzoek gedaan. Eigenlijk vooral op het zand: dan kwam er een onderzoeksboot lang, die een hap zand van de bodem wegnam. Maar op de wrakken kun je zo geen onderzoek doen. Daar moet je een duiker naar beneden sturen.”

Doggersbank: zeldzaam mooi

Elf nog niet eerder waargenomen zeedieren in een paar duiken tijd: de biologen van Expeditie Doggersbank scoorden de ene na de andere voor Nederland nieuwe diersoort. Het toont aan dat er over het leven op de wrakken in de Noordzee eigenlijk maar bar weinig bekend is.

Commandant Fourcault

Met de Commandant Fourcault had de expeditie een formidabel onderzoeksschip met helikopter op het dek. Het schip is een voormalige loodsboot die ook nog diende als opleidingschip voor de Belgische marine. In die tijd had de Fourcault de bijnaam kotsboot omdat iedereen aan boord zeeziek werd. De stabilisatoren die kapitein Pim de Rhoades liet aanbrengen, hebben dat probleem goed verholpen: de Cdt. Fourcault is nu enorm stabiel. Daardoor en vanwege de aanwezigheid van een duikkooi konden de expeditieleden ook met ruw weer blijven duiken. In totaal gingen de duikers zestien keer te water tijdens de expeditie.

vast te leggen. Anders gelooft nooit iemand de verhalen achteraf. Hoe die Noordzee er uit ziet? Er zijn niet zo veel sportduikers in Nederland die er regelmatig duiken. Het is een moeilijke zee, met vaak slecht zicht - een groene soep - en harde stroming. Je kunt er alleen comfortabel op de kentering naar beneden: een korte periode bij hoog- en laagwater als de stroming bijna is verdwenen. En dan is er nog een vervelende golfslag. De meeste duikcharterers varen niet uit bij golven van meer dan een meter hoog, onder meer omdat het dan veel te zwaar wordt om na de duik met een loei-zware uitrusting weer aan boord te klimmen.

Tropisch

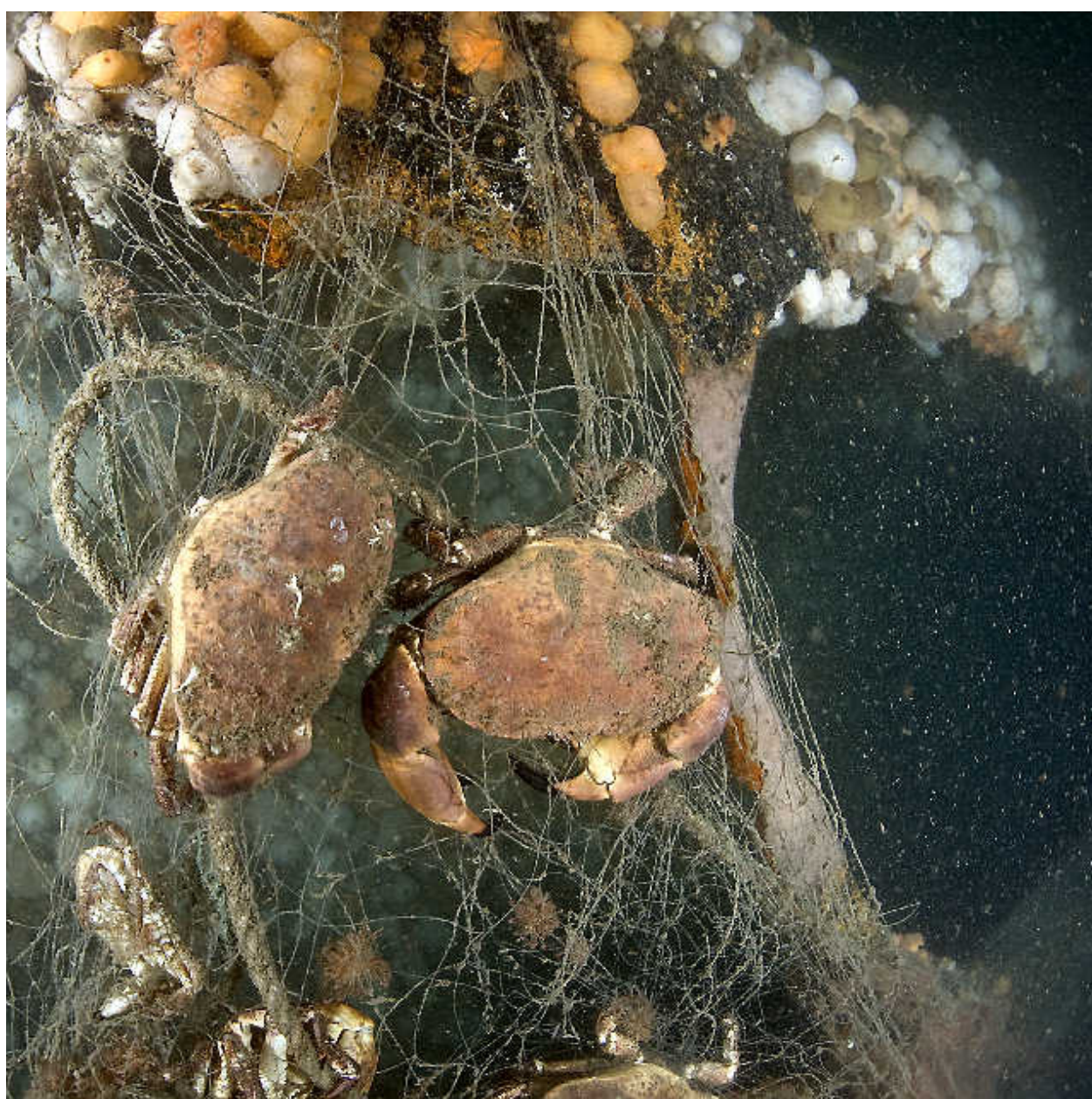
Maar soms is het anders. „Zijn we naar de Middellandse Zee gevaren, vannacht?“, vraagt wrakduiker Cas Renooij uit Bussum als hij op een

zonnige ochtend aan dek stapt. De Cdt. Fourcault ligt voor anker in het noordelijk deel van de Doggersbank - 230 zeemijlen van Nederland verwijderd - maar de zee ziet er tropisch uit. Het water is lichtblauw terwijl het hier toch dertig meter diep is. Beneden moet een witte zandbodem liggen, het kan niet anders. En - als het echolood van kapitein Pim de Rhoades ons niet voor de gek heeft gehouden - het wrak van de Jeanette Kristina, een Deens houten viskottertje dat eind vorige eeuw na een brand aan boord verloren ging. Hier heeft nog nooit iemand gedoken.

Dringen

Onder deze omstandigheden is het niet zo raar dat nog geen kwartier later negentien duikers aangekleed en al aan de railing staan te dringen om van boord te springen. Deze duik is sprookjesachtig: de witte zandbodem klopt. Het wrakje van de Jeanette Kristina - nog duidelijk herkenbaar - is prachtig begroeid met witte en oranje zeeanemonen en met grote plukken dodemansduim, de enige koraalsoort die in Nederland voorkomt. Om het wrak heen zwemt een muur van kabeljauw: vele tientallen exemplaren. Er zitten exemplaren tussen van anderhalve meter. Dit is een zeldzaamheid: op de wrakken dichterbij huis vind je hooguit een paar handen vol van deze vissen. Kabeljauw is op de Noordzee in een paar decennia een zeldzame vis geworden.

De wrakduikers in het gezelschap kijken hun ogen uit. Maar het andere kamp - de biologen - negeren de school compleet. Ze zitten meteen met hun neus boven op een stuk hout, op zoek naar klein spul. Ze maken macrofoto's en nu en dan komt er een potje uit een zak. Dopje er af en bestee er in. Eenmaal aan dek staat Arjan Gittenberger, als marien bioloog verbonden aan Naturalis en met een eigen onderzoeksbureau Gumaris, te stuiten. Hij zwaait met een potje zeezwam. „Een cowrie, een cowrie”, roept

Noordzeekrabben, verstrikt in het want van het wrak van de Alpha H.

FOTO COR KRUYVENHOVEN

hij enthousiast. Op een kolonie dodemansduim heeft hij een klein porseleinslak gevonden, een schelpdier dat we vooral kennen van de tropen. Benedendeks duikt hij gelijk in de boeken. „Simnia patula. Prachtig is dit, een eerste waarneming voor deze soort niet alleen voor Nederland maar voor de hele Noordzee. Dit had ik niet verwacht!”

Zeldzaam

Deze ene duik levert nog een paar nieuwe soorten voor Nederland op, onder andere de Polycera faeroensis, een wit met geel gekleurde zee-naaktslak die van de biologen de Nederlandse naam breedkop harlekijnslak krijgt. De bijzondere cowrie blijkt tijdens een latere duik op de grindbodem van de Klaverbank niet eens zeldzaam te zijn: zelfs de wrakduikers die normaal gesproken nooit op het kleine grut letten en dus ook niet gewend zijn om er naar te zoe-

Tien dagen duiken vanaf de Cdt. Fourcault

ken, vinden het ene na het andere exemplaar. De schelp staat voortaan in Nederland bekend onder de naam stiefelslak. Hij is vernoemd naar Ben Stiefelhagen, expeditie leider en initiatiefnemer van Duik de Noordzee school. Zo makkelijk als de duik op de Jeanette Kristina krijgt de duikploeg het niet meer. Terug varend richting zuiden wordt het water langzaam donkerder. En de stroming neemt toe. De duikers moeten nu strak op de kentering duiken - om niet te worden weggeblazen - en de duiken worden vanwege de stroming en de diepte een stukje korter. De duik op de Alpha H., een vrachtschip dat bij een mislukte bergingspoging door-

midden is gezaagd, is hard werken. Het is donker beneden, het is buffelen tegen de stevige stroming. En over de boeg vinden de duikers tientallen meters afgeschuurde staand want. In het net zitten flink wat rottende kabeljauwen en tientallen verstrikte Noordzeekrabben die dachten aan een makkelijke maaltijd te komen.

De staand-wantvloot bestaat uit kleine bootjes, de Alpha H. ligt ruim honderd zeemijlen van Texel: de expeditieleden hadden gehoopt dat de vissers dichterbij huis zouden blijven. Maar het verschijnsel ghost fishing bestaat ook op de wrakken ver weg. Tijd voor de wrakduikers in het gezelschap om in actie te komen: tijdens een grote schoonmaakduik ruimen ze de netten op. Dat is de andere kant van het verhaal: wie op de Noordzee duikt, treft naast zeldzaam mooie tafereelen ook macabere visserkerkhoven.

ANNET VAN AARSEN